

แนวทางการพัฒนามาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

The Guidelines of the Development of School Administrators' Roles to
Enhance Students' Morality and Ethics under Office of Phetchaburi Primary
Educational Area Service, Zone 1.

ชัชชญา พิระธรรณิศ^{1*}
Chatchaya Perathoranich^{1*}

¹วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต, chatchaya_na@hotmail.com
(Suryadhep Teachers College, Rangsit University)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนามาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาและครู 311 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง จากผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 8 คน และการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ 15 คนโดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาในภาพรวม แนวทางการพัฒนามาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าการนำ (การมีภาวะผู้นำ)อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมพบทางด้านกายภาพ อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) แนวทางการพัฒนามาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า 2.1 กระบวนการบริหารทั้ง 4 ด้านมีแนวทางพัฒนาคือ 1) การนำ (การมีภาวะผู้นำ): การเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) การจัดองค์กร: การปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา การกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของบุคคลในการรับผิดชอบงานด้านคุณธรรม จริยธรรม 3) การควบคุม: จัดระบบการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล การให้คำปรึกษา เกี่ยวกับงานด้านคุณธรรม จริยธรรม 4) การวางแผน: การทำความเข้าใจนโยบาย การวางแผนการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม จริยธรรมและการจัดการเรียนการสอนของครู 2.2 แนวทางการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมทั้ง 6 ด้านคือ 1) ด้านกายภาพ: จัดสภาพโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านการจัดหลักสูตร: ปรับปรุงและพัฒนาการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 3) ด้านการเรียนการสอน: มุ่งปลูกฝังพื้นฐานทางสังคมและจิตวิทยา การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ในการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์: การมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้บริหารกับครู ครูกับนักเรียน โรงเรียนกับผู้ปกครอง โรงเรียนกับชุมชน 5) ด้านการบริหารจัดการ: กำหนดทิศทางการปฏิบัติงานในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง 6) ด้านการประเมินผล: กำหนดรูปแบบการนิเทศภายใน การจัดการเรียนการสอน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the current conditions, problems and the guidelines of the development of administrators' roles to enhance students' morality and ethics in the schools under Office of Phetchaburi Primary Educational Area Service, Zone 1. The sample groups consisted of 311 administrators and teachers. The questionnaire was the instrument used. The quantitative data was analysed by using descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation. The semi-structured interview was employed to collect qualitative data from 8 policy makers, school administrators and teachers. In addition, a focus group of 15 experts was organized. Content analysis was used to analyze the data.

The results of the study revealed that: 1) A major problem in the current conditions was leadership, ranked at the high level with the highest mean, while for the development of students' morality and ethics in the current conditions was the physical environment, ranked at the high level with the highest mean. 2) The guidelines of development of school administrators revealed that: 2.1 The development should cover four aspects: 1) Leadership: Being a good role model to the development of students to enhance morality and ethics. 2) Organization: Paradigm shift in school administration, determination of authority roles for responsibilities of person to development of students in morality and ethics. 3) Control: Organize a system of supervision, monitoring, evaluation, consultation relate to morality and ethics. 4) Planning: Understanding the Policy Operational planning, includes managing of teaching and learning of teachers to understand for the development of students in morality and ethics. 2.2 The guidelines of development of students in morality and ethics should cover six aspects: 1) Physical Environment: Design the school to be the learning resources morality and ethics. 2) Curriculum management: Improve and develop local curriculum about morality and ethics. 3) Teaching and learning: Cultivate social and psychological foundations. Critical thinking, The integration of morality and ethics into teaching and learning. 4) Atmosphere and Interaction: Verbal Interaction between administrators and teachers, teachers and students, school and parents, school and communities. 5) Management: Give direction for the development of students with morality and ethics to Disruptive Change. 6) Evaluation: Establish the format of internal supervision Teaching and learning management, projects and activities in morality and ethics.

KEYWORDS: The guidelines of development of school administrators, The development of students in morality and ethics

**Corresponding author, E-mail: chatchaya_na@hotmail.com โทร. 092-2641099*

Received: 26 August 2020 / Revised: 10 November 2020 / Accepted: 3 December 2020 / Published online: 31 August 2021

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทย มีการแข่งขันสูง มีการได้เปรียบเชิงการแข่งขันเผชิญกับความท้าทายท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัล ที่รวดเร็วและรุนแรง ปัญหาดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีผลกระทบการพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ทำให้มีผลต่อคุณภาพการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 จำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้น “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” และได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่จะพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และมุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น คุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นรากฐานอันสำคัญที่สังคมมุ่งหวังจะให้โรงเรียนเป็นแกนในการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะสมบูรณ์ อีกทั้งจำเป็นต้องมีอย่างยั่งยืน ที่ต้องมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนไปพร้อมๆกับการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายแนวทางการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 เป็นหน่วยงานอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายการศึกษาที่ชัดเจน ให้ความสำคัญด้านการวางแผนบริหารจัดการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถบริหารจัดการองค์กรและสถานศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมายของทางราชการ พร้อมทั้งมีความรู้ แนวคิด ทักษะ มีคุณธรรม จริยธรรม ตามมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล และมีแนวทางนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 สำหรับพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ในกลยุทธ์ที่ 1 คือด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง ด้านปลูกฝังผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และกลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มีศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลสัมฤทธิ์ของงาน การกำกับติดตาม ช่วยเหลือสถานศึกษาอย่างเป็นระบบสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างจริงจังและต่อเนื่องแล้วนั้น ความสำคัญ ในการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ยังต้องพัฒนาต่อไป ดังจะเห็นได้จาก ปัญหา และข้อเสนอแนะในรายงานการปฏิบัติงานประจำปี 2561ว่า ยังมีโรงเรียนขนาดเล็ก ร้อยละ 72.34 นักเรียนยังขาดโอกาสการพัฒนาศักยภาพ ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ต่ำส่งผลกระทบต่อ การศึกษาต่อที่สูงขึ้น(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต1, 2562)นอกจากนี้ พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมกับจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ก็สามารถส่งผลกระทบต่อพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม จะเห็นได้ปัญหาเดินขบวนขับไล่ ผอ.โรงเรียนบ้านกุดเสกสิริ อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร โดยมีข้อกล่าวหา ถึงการใช้อำนาจหน้าที่บริหารงานไม่ชอบตามระเบียบของทางราชการ มีพฤติกรรมส่อไปทางทุจริต ในการเบิกจ่ายเงินโรงเรียน การจัดซื้อจัดจ้างหาพัสดุครุภัณฑ์ (ไทยรัฐออนไลน์,2560) ซึ่งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังคงเป็นประเด็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตภายในองค์กรของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ยากต่อการดำเนินงานก็ตาม แต่เป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานต้องสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่องค์กรที่มีคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นการสร้างแนวร่วมในการต่อต้านการทุจริตและปฏิเสธการทุจริตในทุกรูปแบบ สอดคล้องกับการถอดบทเรียนโรงเรียนสุจริตผู้บริหารสถานศึกษา ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 รวมความคิดเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต ได้แก่ ทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต อยู่อย่างพอเพียงและมีจิตสาธารณะ ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน (นิพัทธ์ มณี, 2563) จึงกล่าวได้ว่าระบบการประเมินโรงเรียนด้านคุณธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีรูปแบบและเงื่อนไข ข้อจำกัด ทำให้การขานรับวิธีการดังกล่าวยากต่อการปฏิบัติ

เนื่องจากแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันในบริบท การบริหารงานการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมก็มีความแตกต่างกัน อีกประการหนึ่ง การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ที่ยังไม่เข้าถึงนักเรียนรวมถึง การฝึกทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนที่ยังไม่ต่อเนื่องด้วยเช่นกัน (ประเสริฐ รุจิรา, 2562)สอดคล้องกับนักวิชาการหลายท่านกล่าวว่า ในการบริหารสถานศึกษา เป็นการส่วนหนึ่งที่จะพัฒนานักเรียน ไปสู่การเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการศึกษา เกิดจากการมีคุณธรรม จริยธรรมที่ควบคู่กันไปกับการเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีคุณธรรมในระดับสูง จึงจะสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้

จากความสำคัญและปัญหา ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ผลการวิจัยสามารถนำไป ส่งเสริม สนับสนุน แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การแสดงออกตามภาระที่ต้องรับผิดชอบที่เป็นการกระทำของผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการ หรือรักษาในตำแหน่งของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ ที่มีอำนาจมอบหมาย ทั้งได้รับ การยอมรับและคาดหวังว่าจะประสบความสำเร็จตามบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้านคือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์การ 3) ด้านการนำ(การมีภาวะผู้นำ) 4) ด้านการควบคุม
2. แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง วิธีการดำเนินการบริหารตามกระบวนการบริหารงาน ครูและนักเรียน จากสภาพที่มีอยู่เดิม ตามข้อเสนอของแนวทางพัฒนา และแนวทางปฏิบัติ ตามภาระหน้าที่ของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดหลักสูตร 2) ด้านกายภาพ 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ 5) ด้านการบริหารจัดการ 6) ด้านการประเมินผล ให้ดียิ่งขึ้นให้บรรลุตามนโยบายการบริหารสถานศึกษา
3. การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การดำเนินงานเพื่อพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดหลักสูตร 2) ด้านกายภาพ 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ 5) ด้านการบริหารจัดการ 6) ด้านการประเมินผล

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา
2. ได้แนวทางในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษาอื่นๆ และภูมิภาคต่างๆ ที่จัดการศึกษาในระดับเดียวกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ซึ่งการออกแบบการวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัยโดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายเพื่อเป็นการตรวจสอบและยืนยันความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูล ซึ่งมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data)

ประชากร และตัวอย่างวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จำนวนเป็น 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม อำเภอเขาย้อย และอำเภอหนองหญ้าปล้อง จากสถานศึกษา 93 แห่ง แยกจำนวนเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 244 คน ครู 1,185 คน รวม 1,429 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 311 คนโดยใช้เกณฑ์กำหนด ขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Mogan, 1970, p. 607-610) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.5 % และระดับความเชื่อมั่น 95 % ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม ผู้บริหารสถานศึกษา และครูเป็นหน่วยในการสุ่ม แบ่งออกเป็น สถานศึกษาขนาดเล็ก 70 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดกลาง 12 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดใหญ่ 11 โรงเรียน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

3. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับปัจจุบัน ปัญหา และ บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จำนวน 8 ท่าน โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ 1) ทรงคุณวุฒิ ระดับนโยบาย 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 3) ครู และการประชุมกลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย 1) ศึกษานิเทศก์ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขาวิชาการบริหารการศึกษา 3) ผู้บริหารสถานศึกษา 4) พระสงฆ์ 5) ครู 6) ผู้แทนชุมชน และ 7) ผู้ปกครองนักเรียน โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหา แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating & Scale) 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert's Scale) โดยแยกเป็น 2 ส่วนคือ กระบวนการบริหารแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมประกอบด้วย 6 ด้าน จำนวน 48 ข้อ รวมทั้งหมด 68 ข้อ โดยให้เกณฑ์ค่าระดับคะแนนดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง สภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง สภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง สภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง สภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง สภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยใช้คำถาม ปลายเปิด

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมเพื่อกำหนดตัวแปรและคำนิยามศัพท์ ตลอดจนศึกษาเทคนิคการเขียนแบบสอบถามเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีคุณสมบัติคือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านนโยบายหรือสาขาบริหารการศึกษา ผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีผลงานในการพัฒนานักเรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องของข้อ คำถาม ความถูกต้องด้านการใช้ภาษา แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ความครอบคลุมของรายการข้อคำถามโดยใช้เกณฑ์ การพิจารณาแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดย พิจารณาความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อ โดยกำหนดคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ทดลองใช้(Try Out) เครื่องมือวิจัย กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จำนวน 30 คนแล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาหาความเชื่อมั่น(reliability) ของ แบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา(α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1984) ค่าระดับ ความเชื่อมั่นที่ 0.95

3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยกำหนดประเด็น หลักที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาจัดทำร่างแบบสัมภาษณ์ และรายการข้อคำถามแต่ละประเด็นที่ศึกษาตรวจสอบคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จากนั้นแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อตรวจสอบและความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาบทบาท ผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ทำหนังสือจากคณบดีวิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ประกอบการทำวิจัย
2. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและติดต่อขอความร่วมมือจากผู้ประสานงานใน การช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 1-27 กุมภาพันธ์ 2562 และส่งคืนผู้วิจัย จำนวน 311 ฉบับ ครบถ้วนตามกลุ่ม

ตัวอย่างที่กำหนด คิดเป็น 100 เปอร์เซนต์และรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง มาตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทำหนังสือจาก คณบดีวิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต ถึง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ขออนุญาตเข้าพบผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ (Panel Experts) เพื่อขอเข้ารับการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ซึ่งคัดเลือกมาโดยการเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 8 คนโดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ(นักบริหารการศึกษา) ระดับนโยบาย ประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 คน 2) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ส่งเสริมในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม อย่างน้อย 10 ปี จำนวน 3 คน 3) เป็นผู้เชี่ยวชาญ ปฏิบัติการสอน การทำจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆด้านคุณธรรม จริยธรรม มีประสบการณ์อย่างน้อย 10 ปี จำนวน 2 คน

4. ข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยมีดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปนำแบบสอบถามของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 311 ฉบับ มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ในการตอบ นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล ลงรหัสและทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหา แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยนำมาหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ในภาพรวม รายด้าน และจำแนกเป็นรายข้อ จำนวน 68 ข้อ โดยใช้เกณฑ์แปลความหมายของเบสต์ (Best, 1970) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึงสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึงสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึงสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึงสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00- 1.49 หมายถึง สภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่สอดคล้องกัน มาเป็นบทสรุปด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อยกร่าง แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบ และความเหมาะสม ของยกร่างแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ผลการศึกษาแยกได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

1.1 ในภาพรวมสภาพปัจจุบันปัญหา แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การนำ (การมีภาวะผู้นำ) อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.16$ S.D = 0.73), ($\bar{X} = 2.43$ S.D = 0.98) รองลงมาคือ การจัดองค์การ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 4.02$ S.D = 0.76), ($\bar{x} = 3.14$ S.D = 0.93)และน้อยที่สุดคือ การวางแผน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$ S.D = 0.74) , ($\bar{X} = 2.64$ S.D = 0.99) ตามลำดับ

1.2 ในภาพรวมสภาพปัจจุบันและปัญหา การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมพบว่า ด้านกายภาพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.17$ S.D = 0.75), ($\bar{X} = 2.65$ S.D = 0.99) รองลงมาคือด้านการจัดหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$ S.D = 0.73), ($\bar{X} = 2.45$ S.D = 1.00) และน้อยที่สุดคือ ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$ S.D = 0.73), ($\bar{X} = 2.40$ S.D = 0.95) ตามลำดับ ทั้ง 2 ประเด็น สามารถแสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ภาพรวมสภาพปัจจุบันและปัญหา แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

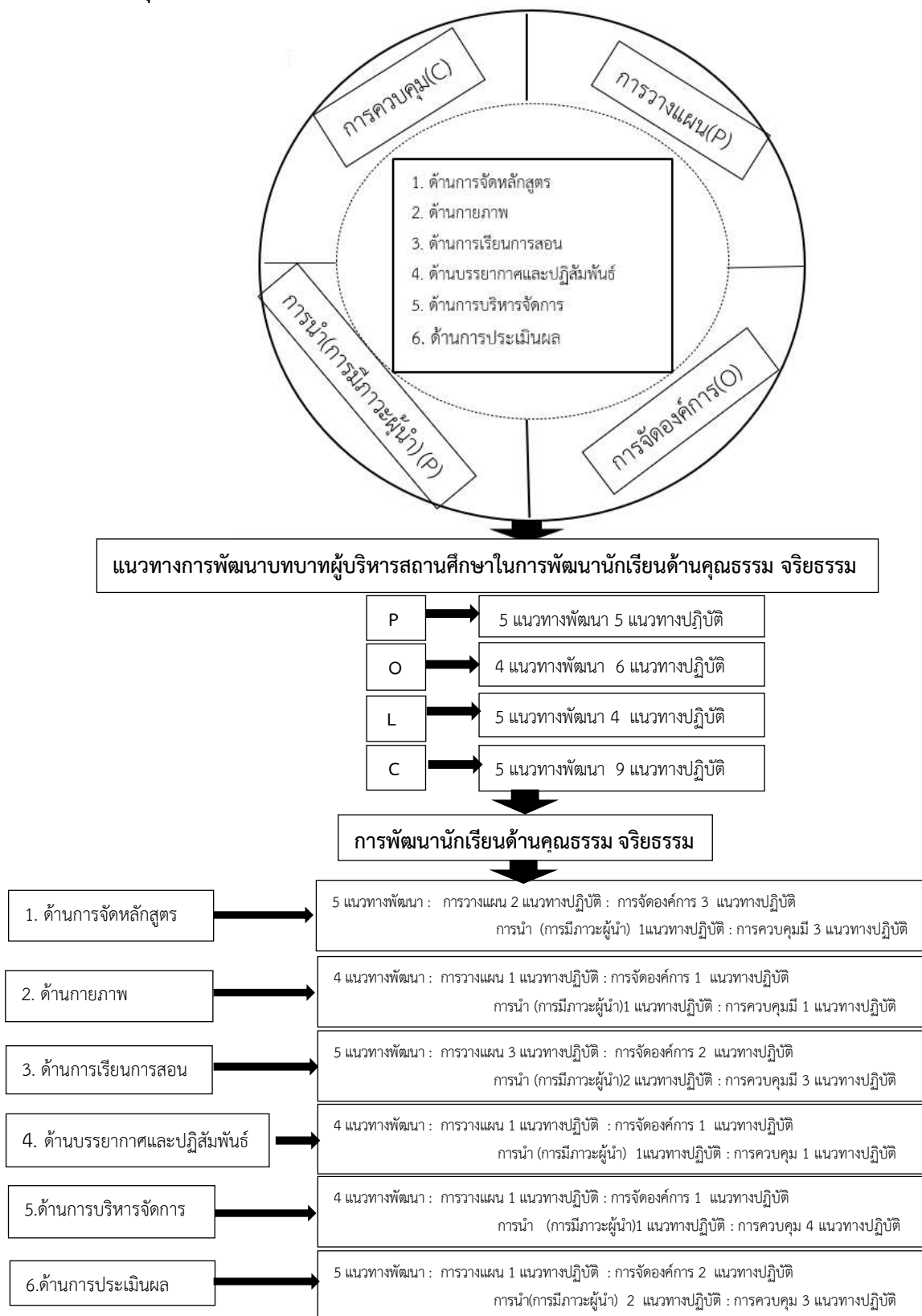
(n = 311)

ตัวแปร	สภาพปัจจุบัน		ปัญหา		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา					
1. การวางแผน	4.02	0.74	2.64	0.99	มาก
2. การจัดองค์การ	4.02	0.76	3.14	0.93	มาก
3. การนำ (การมีภาวะผู้นำ)	4.16	0.73	2.43	0.98	มาก
4. การควบคุม	4.05	0.71	2.48	0.97	มาก
รวม	4.06	0.74	2.67	0.97	มาก
การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม					
1. ด้านการจัดหลักสูตร	4.11	0.73	2.45	1.00	มาก
2. ด้านกายภาพ	4.17	0.75	2.65	0.99	มาก
3. ด้านการเรียนการสอน	4.09	0.83	2.42	0.96	มาก
4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	4.10	0.72	2.39	0.96	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการ	4.06	0.73	2.40	0.95	มาก
6. ด้านการประเมินผล	4.05	0.73	2.40	0.95	มาก
รวม	4.10	0.75	2.45	0.97	มาก

2. แนวทางพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ทางสถิติ และจากข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (Content Analysis) นั้น ปัญหาในภาพรวมของแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่พบว่า การนำ (การมีภาวะผู้นำ) อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีแนวทางการพัฒนา คือการเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารควรมีความตระหนักในจรรยาบรรณทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา มีการสื่อสารแบบกัลยาณมิตร มีความกระตือรือร้นในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วยความจริงใจ มีแนวทางปฏิบัติ คือ ประสานความร่วมมือกับผู้นำแต่ละหน่วยงานส่งเสริมให้มีเครือข่ายผู้ปกครองบุคคลภายนอกในเชิงรุก ปัญหารองลงมาคือ การจัดองค์การ มีแนวทางการพัฒนา คือ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา การสร้างวัฒนธรรมองค์การ และชุมชนควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม จริยธรรม การกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของผู้รับผิดชอบ การเรียนการสอน โครงการและกิจกรรมต่างๆ ด้านคุณธรรม จริยธรรมในทุกช่วงชั้น โดยมีแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นกลุ่มงานที่รับผิดชอบด้านคุณธรรม จริยธรรมภายในโรงเรียน จัดให้มีหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาสนับสนุนผลักดันวัฒนธรรมชุมชนให้มีการเคลื่อนไหวนำคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงการอบรมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงาน นำมาประยุกต์ใช้ได้จริง สำหรับการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมจากปัญหาในภาพรวมที่พบว่าด้านกายภาพ อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีแนวทางการพัฒนา คือ จัดสภาพโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมมีแนวทางปฏิบัติ คือ จัดบรรยากาศ การเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นให้พัฒนาเรียนครบตามหลักสูตร ทาน ศิล ภาวนา ในเชิงทักษะ สู่การปฏิบัติ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมดูแลรับผิดชอบให้ถือเป็นกิจกรรมตามชีวิตดี ปัญหารองลงมาคือด้านการจัดหลักสูตร แนวทางการพัฒนา คือ ปรับปรุงการจัดหลักสูตรเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน แนวทางปฏิบัติคือ กำหนดหน่วยการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และสำหรับด้านการเรียนการสอน มีแนวทางการพัฒนา คือ การปลูกฝังพื้นฐาน พื้นฐานชีวิต และสังคมด้านจิตวิทยา ให้เกิดจากการเรียนรู้ด้วยการหยั่งเห็นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และความต่อเนื่องของโครงการและกิจกรรมแนวทางปฏิบัติคือ

สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา จะดำเนินให้สอดคล้อง ตามบริบท และกระบวนการบริหารงานแต่ละโรงเรียนนั้น โดยเน้นไปที่การพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยกระบวนการบริหาร ที่สามารถปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาและแนวทางปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุป ดังแสดงภาพ 1

ภาพ 1 ภาพสรุปผลการวิจัย

ภาพ 1 โมเดลผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียน
 ด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การอภิปรายผลการวิจัยมีดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของแนวการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 สามารถอภิปรายได้ 2 ประเด็นคือ 1.1) ในภาพรวมสภาพปัจจุบันและปัญหาของแนวการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ที่พบว่า การนำ (การมีภาวะผู้นำ) อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด กล่าวได้ว่า ปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสอบถาม มุ่งไปที่ภาวะผู้นำว่า ควรสร้างขวัญ กำลังใจ แรงจูงใจ ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วย สอดคล้องกับ Glickman *et al.* (2001) กล่าวถึงลักษณะของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานคือ ผู้บริหารมีความหลากหลายของภาวะผู้นำซึ่งรวมถึงภาวะผู้นำของครูด้วย ที่ควรตระหนักถึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมโรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่อง กล่าวได้ว่า การนำ(การมีภาวะผู้นำ) ด้วยความศรัทธาในจรรยาบรรณทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีองค์ประกอบและทักษะหลายด้าน สามารถนำหลักปฏิบัติ “การครองตน ครองคน ครองงาน” เป็นธรรมภาวะที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มิใช่เป็นการกระทำในลักษณะเสร็จสิ้น ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2558) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องปฏิรูปตนเอง ควรทำทุกอย่างให้โปร่งใส หลังจากนั้น จึงนำครูปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียนมาปรับความเข้าใจกัน พัฒนาโดยอบรมครูแล้ว นำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนของตนเอง พัฒนาโรงเรียนก่อน จึงค่อยพัฒนาครูและสุดท้ายก็พัฒนาที่ตัวนักเรียน 1.2) ในภาพรวมสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่พบว่า ด้านกายภาพ อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสอบถามปลายเปิดว่า การจัดสภาพแวดล้อมยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Hoy and Furguson (1985) ที่มีแนวคิดว่า กระบวนการศึกษาของโรงเรียนที่มีความมั่นคง ต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม สามารถปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อม ที่มากระทบทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ เมื่อนักเรียนมีความประพฤติปฏิบัติตัวได้ดี มีคุณธรรมก็จะส่งตรงไปที่จริยธรรม สามารถสร้างภูมิปัญญา ไปสู่ประสิทธิภาพจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และประสิทธิภาพโดยรวม

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 มี 2 ประเด็น ในประเด็นที่1 คือแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่สำคัญคือการนำ (การมีภาวะผู้นำ) ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีความจำเป็นต่อการเป็นแบบอย่างที่ดี การมีความตระหนักในจรรยาบรรณทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา และการสื่อสารแบบกัลยาณมิตร มีความกระตือรือร้นต่อการกิจ งานวิชาการ การจัดการเรียนการสอนด้วยความจริงใจ นอกจากนี้ในการพิจารณานำสื่อดิจิทัล ยังสามารถนำเข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วยความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2558) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องปฏิรูปตนเอง ควรทำทุกอย่างให้โปร่งใส หลังจากนั้นจึงนำครู ปลูกฝังให้นักเรียน มาปรับความเข้าใจกัน พัฒนา อบรมครู แล้วนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนของตนเอง พัฒนาโรงเรียนก่อน จึงค่อยพัฒนาครูและสุดท้ายก็พัฒนาที่ตัวนักเรียน สำหรับการจัดการ แนวทางพัฒนามุ่งไปที่การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา เสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์การ และชุมชนให้ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม จริยธรรมกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของ ผู้รับผิดชอบการเรียนการสอน กิจกรรมและโครงการต่างๆด้านคุณธรรม จริยธรรมในทุกช่วงชั้น สอดคล้องกับสุนัน อมรวิวัฒน์ (2558) กล่าวว่า รูปแบบพัฒนาการบริหารจัดการคุณธรรม จริยธรรมต่อไปนั้นต้องบริหารให้สอดคล้อง ตามกระบวนการบริหาร โดยเน้นไปที่การพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน สำหรับในประเด็นที่2 คือการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม จากปัญหาที่สำคัญโดยรวม ด้านกายภาพ ในด้านนี้ควรเริ่มจากการเป็นต้นแบบของบุคคล

การมีผู้บริหาร ครูและนักเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีในการดูแลนักเรียนให้มีความประพฤติที่ดี นักเรียนมีส่วนร่วมดูแลรับผิดชอบ ในการดูแลสภาพและความสะอาดโรงเรียน การเสริมสร้างความสะอาดทางกายไปสู่ใจ ใจที่สะอาด (สว่าง สงบ ย่อมเสริมสร้างสติปัญญาให้ถือเป็นกิจกรรมตามชีวิตวิถี) ทำให้เกิดการจัดบรรยากาศแหล่งเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของแต่ละช่วงชั้น สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 (2559) จากการศึกษา การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้านการจัดหลักสูตร จากการสรุปผล การศึกษาการพัฒนาปรับปรุงการจัดหลักสูตรเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จากข้อเสนอแนะแบบสอบถามปลายเปิด เสนอว่า การจัดหลักสูตรท้องถิ่น มาบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ศรศักดิ์ ไทยอารี และคณะ (2557) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียน ซึ่งประกอบไปด้วย 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย เวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไน พบว่า แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนนั้น ผ่านกระบวนการปลูกฝังผ่านทางสถาบันศาสนา และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม จึงควรตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรและคณะกรรมการประเมินผลการใช้หลักสูตร สำหรับในด้านการเรียนการสอน จำเป็นที่จะต้องมีการบูรณาการ การปลูกฝังพื้นฐาน พื้นฐานด้านชีวิตและสังคมด้านจิตวิทยา เป็นพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยการคิด การหยั่งเห็น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และความต่อเนื่องของโครงการและกิจกรรม ซึ่ง Hanson (1996) ได้ให้ทัศนะไว้ว่าการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลควรมีการติดตาม กำกับกระบวนการเรียนการสอน สอดคล้องกับ สุธัญชนก ททรัพย์ย่อย(2558)จากการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2 พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การจัดหลักสูตรและ การจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่า นอกจากหลักสูตรแล้วการเรียนการสอน โครงการ และกิจกรรม ด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่เน้นการพัฒนาจิตพิสัย (Affective Domain) ก็เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์อันส่งผล

สรุปได้ว่าจากการศึกษา แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ในครั้งนี้ การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม นั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการนำ(การมีภาวะผู้นำ) การนำอย่าง มีคุณภาพและสร้างสรรค์ การกระตุ้นความเป็นผู้นำ โดยให้กำหนดทิศทางการทำงาน (Direction Setter)ในการวางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินความสำเร็จของงานควบคุมดูแลและบริหารงานภายในสถานศึกษา ให้ครอบคลุมทุกด้าน จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาหลักกระบวนการบริหารต่างๆและการบูรณาการของหลักการบริหาร ไปพร้อมๆกับการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งความสำคัญด้านกายภาพ ถือว่าเป็นตัวขับเคลื่อน (Driver) ศักยภาพของภาวะผู้นำให้สามารถบริหารจัดการให้บรรลุผลสำเร็จได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล, 2562) ในวิถีชีวิตของนักเรียนทุกด้านไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ จะส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนคุณธรรม จริยธรรมได้ ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามกระบวนการบริหารที่มีแนวทางพัฒนาจากการศึกษาครั้งนี้ โดยเริ่มที่ การนำ (การมีภาวะผู้นำ) การจัดองค์การ การควบคุม และการวางแผน สำหรับการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม มีแนวการพัฒนาจากการศึกษาครั้งนี้คือ ด้านกายภาพ ด้านการจัดหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนวทางพัฒนาและแนวทางการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันอย่างเร่งด่วนได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำแนวทางพัฒนาและแนวทางปฏิบัติ ไปปฏิบัติในเชิงรุก เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับครูและนักเรียน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการมีบทบาทของการนำ(การมีภาวะผู้นำ)นำกระบวนการบริหารไปบริหารงานให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาด้านกายภาพ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศ และการมีปฏิสัมพันธ์ นักเรียน ซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาที่สำคัญเพื่อการพัฒนาการเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนามาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา หรือในระดับภูมิภาคต่างๆ ตามบริบท และขนาดของโรงเรียน
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนามาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการขั้นพื้นฐานในระดับประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร. วิสุมิ วิจิตรพัชรภรณ์ ที่ให้คำแนะนำและกำลังใจ ติดตามการดำเนินการในการจัดทำวิจัยในครั้งนี้ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ดร.สมฤทธิ์ กางเพ็ง รศ.ดร.สมบุญ ศรีสรทริธย์ ผศ.ดร.ประยุทธ์ ชูสอน ดร.สมชาย เทพแสง ดร.อนุชา เงินแพทย์ และขอขอบคุณนายจักรพงษ์ ทองเพ็ชร ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เพชรบุรี เขต 1 ที่กรุณาอนุเคราะห์ข้อมูลและสนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้ ว่าที่ร้อยตรีประเสริฐ รุจิรา ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเพชรบุรี ที่ให้คำแนะนำ ข้อมูล และการประสานงานกับสพป.เพชรบุรีเขต 1 และเอื้อเฟื้อสถานที่ในการจัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์ ที่สละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลอันทรงคุณค่าในงานวิจัยในครั้งนี้อย่างยิ่ง คุณค่าและประโยชน์อันมีจากการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการต่างๆให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยรังสิต โดยสถาบันวิจัยในการสนับสนุนทุนอุดหนุนวิทยรหัสนุ 83/2562 ตลอดจนผู้มีพระคุณที่มีส่วนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2560). นโยบายโรงเรียนคุณธรรม. เข้าถึงจาก <https://www.kroobannok.com/81394>.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1(พ.ศ. 2559-2564).เข้าถึงจาก www.dra.go.th.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21 ใน การประชุมวิชาการระดับชาติคุรุศาสตร์ ครั้งที่ 1จัดโดยคณะครุศาสตร์ ณ อาคารเรียนรวมและปฏิบัติการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. เข้าถึงจาก http://conference.edu.ksu.ac.th/file/20160809_2488101126.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2558). กลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณธรรม จริยธรรม. สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2558.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). ขับไล่ ผอ.โรงเรียนอภัยเบิกจ่ายเงินทุจริต. เข้าถึงจาก www.thairath.co.th/news/local/858825.
- นิพนธ์ มณี. (2563). ถอดบทเรียนโรงเรียนสุจริต. ในการอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและ

- ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา (โครงการโรงเรียนสุจริต) ประจำปีงบประมาณ 2563. จัดโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 4. เข้าถึงจาก www.obec.go.th.
- นิรัชกร ทองน้อย. (2556). การพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ภาควิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและพัฒนการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประภาพร จันทน์ศรี. (2559). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำ สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ รุจิรา. (2562). บทบาทผู้บริหารในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2562.
- ศิริวรรณ กันศิริ. (2559). การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 (น.32-40). กำแพงเพชร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ. (2557). การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียน. เข้าถึงจาก http://www.moralcenter.or.th/ewt_dl_link.php?nid=1214.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2558). กลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณธรรม จริยธรรม. สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2558.
- สุธัญชนก ททรัพย์น้อย. (2558). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562. เข้าถึงจาก www.petburi.go.th > web.
- วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนา. (2562). การจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- Best, J.W. (1970). *Research in Education*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Bukkapaptnam, M. (2015). *Development Self-Discipline*. Retrieved from www.studygs.net/discipline.htm.
- Cave, L.J. (1992). The Urban Elementary Principle as an Instructional Supervision Elementary Principle, *Supervision. Dissertation Abstracts International*, 5(3), 996.
- Cronbach, L.J. (1984). *Essential of Phychological Testing*. New York: Hamper and Row Publisher.
- Edward, C.H. (2000). The Moral Dimensions of Teacher and Classroom Discipline. *American Secondary Education*, 28(3), 20-25.
- Glickman, C. D, Godon. S.P., & Jovita, M. R. (2001). *Supervision and Instructional leadership developmental approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Harris, Ben M. (1963). *Supervision Behavior Education*. Texas: University of Texas Press.
- Hanson. (1996). *Education Administration and Organization Behavior*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hoy, Wayne. K. & Furguson, Judith. (1985). *Educational Administration: Theoretical framework and exploration*. Texas: Business Publication.
- Krejcie, R, V., & Morgan, D, W. (1970). Determining Sampling Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30, 607-610.